

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО

<https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291724>

УДК 346.21

А. В. Смітюх, докт. юрид. наук, професор
проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародного співробітництва
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра адміністративного та господарського права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4778-4143

КОРПОРАТИВНІ ДОГОВОРИ ТА ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ УНІДРУА

У статті розглядається проблематика підпорядкування іноземному праву корпоративних договорів, укладених щодо господарських товариств, створених за законодавством України. Досліджено історію становлення корпоративних договорів у правовій системі України так само як і зміни, що відбулись протягом останніх десятиліть з питання можливості застосування іноземного права до договірних корпоративних відносин. З огляду на авторитет англійського common law серед українських юристів-практиків та їх установку на обрання само його у якості іноземного права, що застосовуватиметься до корпоративних договорів, і, водночас, враховуючи істотні відмінності у базових засадах common law та континентальних правових систем, до кола яких належить і правова система України, а також той факт, що право України залишатиметься застосовним правом до корпоративних правовідносин у відповідному господарському товаристві у тій частині, у якій воно є особистим законом юридичної особи (тобто у всьому, що не стосується взаємних прав та обов'язків сторін корпоративного договору), зроблено висновок про доцільність введення до кола регуляторів відносин, що виникатимуть з корпоративного договору документу, рівновіддаленого від обох правових систем та здатного забезпечити якісне регулювання загальних питань договірної права, а саме – Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА. У статті запропоновано включати до корпоративного договору одне з типових застережень УНІДРУА, що визначатимуть ієрархію між положеннями іноземного національного права та Принципами УНІДРУА, а також їх співвідношення з положеннями корпоративного самого договору. Також зроблено висновок про те, що Принципи УНІДРУА можуть застосовуватися до корпоративних договорів і за відсутності іноземного елемента для встановлення режиму регулювання відносин з такого корпоративного договору у тому, що стосується загальних положень договірної права на рівні найкращих світових стандартів.

Ключові слова: Корпоративний договір; корпоративні правовідносини; міжнародне приватне право; застосовне право; м'яке право; позанаціональне право; Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА.

Постановка проблеми. Корпоративний договір, за яким учасники (акціонери) товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» [1], ч. 1 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2]) вже досить давно перебуває у фокусі уваги як теоретиків корпоративного права, так і практикуючих юристів.

Виважений корпоративний договір, якого сторони свідомо дотримуються може стати важливим чинником вибудовування сталих корпоративних правовідносин у господарському товаристві, дієвим інструментом уникнення конфліктів та забезпечення ефективності корпоративного управління, і, кінець кінцем – однією з передумов успішності бізнесу як такого.

Інститут корпоративного договору є новим у правовій системі України: з моменту його «легалізації» пройшло лише 6 років, тому залишається багато дискусійних питань як теоретичного, так і практичного характеру. Одним з таких питань є застосування іноземного права до відносин з корпоративного договору: така можливість виникла лише цього року, у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про акціонерні товариства» 2022 р., яким було внесено також зміни до Закону України «Про товариства обмеженою та додатковою відповідальністю», що уможливили підпорядкування корпоративного договору іноземному праву як в АТ, так і у ТОВ/ТДВ. Одним з аспектів цієї проблематики є питання застосування до відносин з корпоративного договору позанаціональних документів *soft law*, зокрема – Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА, яке перебуває на стику корпоративного та міжнародного приватного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням корпоративного договору приділили увагу багато дослідників – зокрема Е. М. Бондарев, Л. М. Дорошенко, Ю. М. Жорнокуй, О. О. Недошовенко, М. М. Сигидин, Л. В. Сіщук, І. В. Спасибо-Фатєєва, М. О. Суханов, В. І. Цікало, Т. Б. Штим, Н. В. Щербаківа та інші, проте питання застосування до корпоративних правовідносин з корпоративного договору, укладеного щодо господарського товариства, створеного за законодавством України Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА ще не досліджувалось.

Мета статті полягає у визначенні доцільності, підстав та особливостей застосування Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА до корпоративних правовідносин з корпоративного договору, укладеного щодо господарського товариства, створеного за законодавством України.

Виклад основного матеріалу. Тривалий час судова практика в Україні виходила з того, що корпоративний договір, застосовним правом якого сторони визначили іноземне право є нікчемним (п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» [3]; п. 6.1. Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 [4] «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин»). Нікчемність такого договору вбачалась наслідком як обходу закону [3] з посиланням на ст. 10 Закону України «Про міжнародне приватне право» [5] так і порушення публічного порядку [3; 4] з наголосом на те, що такий договір підпорядковує іноземному праву відносини «між акціонерами, а також між акціонерами і акціонерним това-

риством з приводу діяльності товариства ... з корпоративного управління господарського товариства ... з управління товариством» [4], які, згідно ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» [5], повинні регулюватися особистим законом товариства як юридичної особи (держави місцезнаходження), тобто – України [4].

Як зазначає М. О. Ніколенко «Корпоративний (акціонерний) договір розглядався як механізм обходу вітчизняного корпоративного законодавства та засіб підпорядкування певних корпоративних відносин іноземним юрисдикціям» [6, с. 43].

Подібне відношення було складовою загального «занадто імперативізованого» [7, с. 395] підходу до корпоративних відносин, який проявлявся у проголошенні безумовно імперативного характеру норм корпоративного права («з приводу ... створення, формування ... органів, визначення компетенції цих органів, процедури скликання загальних зборів та визначення порядку прийняття рішень на зборах...» [4]), недотримання цих імперативних норм характеризувалося як порушення публічного порядку [4]. Президія Вищого господарського суду України застерігала, що «Питання корпоративного управління можуть бути врегульовані угодою, укладеною між акціонерами, тільки у випадках, прямо передбачених актами законодавства України» [4], проте законодавство таких випадків не визначало.

Слід погодитися з І. В. Спасибо-Фатєєвою, на думку якої «не всі корпоративні норми сформульовані таким чином, що вони не допускають інших варіантів, тобто є імперативними ... сутність яких полягає у встановленні прямої заборони діяти інакше ніж передбачено в цій нормі» [8, с. 185].

Корпоративні договори було легалізовано у правовій системі України після тривалої дискусії у 2017 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» від 23.03.2017 р. № 1984-VIII [9], прийнятті пізніше закони корпоративного права «нового покоління» – Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 2018 р. (ст. 7 [2]) та Закон України «Про акціонерні товариства» 2022 р. (ст. 29 [1]) забезпечують регулювання відповідних відносин в АТ і ТОВ та ТДВ, при цьому з 01.01.2023 р. стало можливим підпорядкування відносин з корпоративного договору іноземному праву: «Сторони корпоративного договору можуть обрати право, за умови дотримання положень Закону України «Про міжнародне приватне право» (ч. 7 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2]; ч. 7 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» [1]). Слід з одного боку погодитися з тезою Л. М. Дорошенко, яка зауважує, що «Реалізація цих положень у практичній площині сприятиме інтеграційним процесам України та залученню іноземних інвестицій в Україну» [10, с. 89], з іншого в деяких публікаціях застереження, яке дозволяє обирати право корпоративного договору виключно «за умови дотримання положень Закону України «Про міжнародне приватне право» [5] піддається критиці за неповноту наданої свободи вибору [11].

Необхідно також підкреслити, що у публікаціях практиків системно висловлюється намір застосовувати до договірних корпоративних правовідносин

само англійське право [12], яке ці автори характеризують як «омріяне право» [11] та «золотий стандарт» [13] через наявні в ньому специфічні інститути.

Проте загальновідомо, що право Англії та Уельсу належить до правової сім'ї *common law* і у своїх засадах багато в чому є принципово відмінним від правових систем заснованих на римському праві, до числа яких належить і правова система України. В англійському праві наявні специфічні інститути, які можуть вбачатися дуже корисними, з точки зору інструментарію оформлення домовленостей учасників господарських товариств та правил, якими вони керуватимуться у своїх майбутніх відносинах (*deadlock provisions, tag-along / drag-along rights etc.*), проте істотні відмінності у базових засадах правових систем можуть згодом створити проблеми, пов'язані з тим, що ці базові норми зазначеного іноземного права у певних принципових питаннях будуть суперечити положенням корпоративного права України, яке залишатиметься застосовним правом до корпоративних правовідносин у відповідному господарському товаристві у тій частині, у якій воно є особистим законом юридичної особи (тобто у всьому, що не стосується взаємних прав та обов'язків сторін корпоративного договору).

Врівноважити ситуацію, зробити її більш гармонійною може введення до кола регуляторів відносин, що виникатимуть з корпоративного договору щодо українського господарського товариства, підпорядкованого іноземному праву (зокрема англійському *common law*) певного ґрунтового документу, рівновіддаленого від обох правових систем та здатного забезпечити якісне регулювання загальних питань договірної права.

Таким документом можуть вочевидь стати Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (Міжнародного інституту з уніфікації приватного права), які діють у редакції 2016 р. [14], засновані на ідеях добросовісності, свободи, обов'язковості договору, повної компенсації шкоди, *favor contractus, rebus sic stantibus* та містять загальні положення договірної права щодо укладення договору та повноважень представників, дійсності, змісту та тлумачення договору, прав третіх осіб, договорів що укладаються під умовою, виконання та невиконання договору, заліку зустрічних вимог, заміни сторони у зобов'язанні та договорі, множинності кредиторів та боржників. З точки зору юридичної техніки Принципи УНІДРУА представляють собою норми (*black letter rules*), що супроводжуються змістовними авторськими коментарями та численними ілюстраціями (тобто прикладами застосування норм).

Положення Принципів УНІДРУА є здебільшого рівновіддаленими від національних правових традицій, використовують нейтральну правову термінологію та збалансовано слідують рішенням які або є спільними для більшості правових систем або за експертною оцінкою їх авторів – найкращими з того чи іншого питання і тому можуть розглядатися як позанаціональне право. При цьому Принципи УНІДРУА не є ані нормативно-правовим актом, прийнятим певною державою, ані міжнародною конвенцією, погодженою декількома державами: це типовий документ «м'якого права» (*soft law*), авторитет якого є похідним від авторитету УНІДРУА та забезпечується високою якістю його положень.

Суди України вже тривалий час досить активно застосовують Принципи УНІДРУА, з іншого боку відомі випадки застосування Принципів УНІДРУА

до корпоративних договорів в інших юрисдикціях (це зокрема – Міжнародний арбітражний суд Міжнародної Торгівельної палати та Superior Court [15; 16], Province of Quebec, District of Montreal [17]).

Преамбула Принципів УНІДРУА дозволяє застосовувати їх якщо сторони домовились, що договір буде врегульовано положеннями Принципів, при цьому УНІДРУА пропонує низку типових договірних застережень для застосування Принципів, серед яких тут доцільно згадати наступні:

- «This contract shall be governed by the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016) and, with respect to issues not covered by such Principles, by the law of [State X]» [18], тобто «До цього договору застосовуються Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (2016), а щодо питань, не врегульованих цими Принципами – право [Держава X]»;

- «This contract shall be governed by the law of [State X] interpreted and supplemented by the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016)» [18], тобто «До цього договору застосовується право [Держава X], що тлумачиться та доповнюється Принципами міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (2016)»;

- «The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016) are incorporated in this contract to the extent that they are not inconsistent with the other terms of the contract» [18], тобто «Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (2016) інкорпоровано до цього договору тією мірою, якою вони не є несумісними з іншими умовами договору» (при цьому автори Принципів зазначають, що наведене застереження може поєднуватися з обранням певного національного права [18]);

- «This contract shall be governed by the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016)» [18], тобто «До цього договору застосовуються Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (2016)».

Тобто, ієрархія вибудовується наступним чином: у першому застереженні певне національне право доповнює положення Принципів УНІДРУА (1. Принципи; 2. національне право; 3. корпоративний договір); у другому навпаки – Принципи УНІДРУА доповнюють певне національне право (1. національне право; 2. Принципи; 3. корпоративний договір); у третьому Принципи розглядаються як продовження договірних положень, що застосовуються тією мірою, якою вони не суперечать прямо погодженим умовам договору (1. національне право; 2. корпоративний договір; 3. Принципи); у четвертому Принципи є єдиним регулятором відносин сторін і застосування жодного національного права виключається (1. Принципи; 2. корпоративний договір).

Автори Принципів УНІДРУА звертають увагу на те, що з одного боку цей документ покриває не всі питання загального договірного права і взагалі не регулює інші правовідносини, що може вимагати залучення інших правових джерел для забезпечення задовільного регулювання, з іншого боку хоча Принципи як документ *soft law* системно застосовується міжнародними комерційними арбітражами, суди національних юрисдикцій не завжди визнають їх джерелом права, що підлягає застосуванню [18]. Також параметри ситуації, яку ми розглядаємо, включають намір сторін корпоративного договору підпорядкувати його праву певної іноземної держави через наявність в ньому специфічних

правових інститутів, спеціально пристосованих для ефективного застосування до корпоративних договірних відносин. Це означає необхідність поєднання, спільного застосування Принципів УНІДРУА та відповідного іноземного права.

Отже, у зв'язку із специфікою корпоративних договорів, відносини з яких за будь-яких умов зберігають тісний правовий зв'язок з правовою системою України, як держави, у якій створено господарське товариство через існування у праві України (як і будь-якої іншої держави) колізійної прив'язки до особистого закону юридичної особи (*lex societatis*), підпорядкування корпоративних договорів іноземному праву, особливо такому, що належить до правової сім'ї *common law* доцільно поєднувати із застосуванням до них загальних положень позанаціонального договірного права, втіленого у Принципах УНІДРУА.

При цьому обрання моделі ієрархії (іноземне національне право / Принципи УНІДРУА / положення корпоративного договору) не видається принциповим: Принципи УНІДРУА у будь-якому випадку виконуватимуть функцію гармонізації правового режиму договору, хоча, звісно, якщо національне право доповнюватиме положення Принципів їх значення у регулюванні відносин зростатиме, а якщо Принципи визнаватимуться лише продовженням договірних положень – падатиме.

Слід також відмітити можливість застосування Принципів УНІДРУА до корпоративних договорів, укладених щодо господарського товариства, створеного за законодавством України, в яких іноземний елемент відсутній. Це вбачається як з позиції авторів Принципів, які зауважують, що «Notwithstanding the fact that the Principles are conceived for international commercial contracts, there is nothing to prevent private persons from agreeing to apply the Principles to a purely domestic contract» [14, с. 2], так і з практики національних судів України, які систематично застосовують Принципи УНІДРУА до відносин з договорів без іноземного елементу. У такому випадку посилання на Принципи УНІДРУА у корпоративному договорі доцільно оформлювати як на продовження його положень, що застосовуються тією мірою, якою вони не суперечать прямо погодженим умовам договору («The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016) are incorporated in this contract to the extent that they are not inconsistent with the other terms of the contract» [18]). Це дозволить вивести рівень врегульованості відносин з такого корпоративного договору у тому, що стосується загальних положень договірного права на рівень найкращих світових стандартів.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки:

1. У зв'язку із специфікою корпоративних договорів, відносини з яких за будь-яких умов зберігають тісний правовий зв'язок з правовою системою України, як держави, у якій створено господарське товариство через існування у праві України (як і будь-якої іншої держави) колізійної прив'язки до особистого закону юридичної особи (*lex societatis*), підпорядкування корпоративних договорів іноземному праву, особливо такому, що належить до правової сім'ї *common law* доцільно поєднувати із застосуванням до них загальних положень позанаціонального договірного права, втіленого у Принципах УНІДРУА;

2. Таке застосування доцільно оформлювати включаючи до корпоративного

договору відповідне типове застереження УНІДРУА, обираючи одну з можливих схем:

2.1. До відносин з корпоративного договору застосовуються Принципи УНІДРУА, а щодо питань, не врегульованих Принципами – іноземне національне право (1. Принципи УНІДРУА; 2. іноземне національне право; 3. корпоративний договір);

2.2. До відносин з корпоративного договору застосовується іноземне національне право, що тлумачиться та доповнюється Принципами УНІДРУА (1. іноземне національне право; 2. Принципи УНІДРУА; 3. корпоративний договір);

2.3. Принципи УНІДРУА інкорпорується до корпоративного договору тією мірою, якою вони не є несумісними з іншими його умовами (1. іноземне національне право; 2. корпоративний договір; 3. Принципи УНІДРУА);

3. За бажанням сторін Принципи УНІДРУА можуть застосовуватися до корпоративних договорів і за відсутності іноземного елемента, що дозволить встановити режим регулювання відносин з такого корпоративного договору у тому, що стосується загальних положень договірних прав на рівні найкращих світових стандартів. У такому випадку Принципи УНІДРУА доцільно розуміти як продовження положень корпоративного договору, що застосовуються тією мірою, якою вони не суперечать його прямо погодженим умовам.

Список використаної літератури

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20>.
2. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
3. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.
4. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин: Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07.
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
6. Ніколенко М. О. Становлення правового регулювання корпоративних договорів в Україні. Право та інновації. 2019. № 2. С. 41-47.
7. Жорнокуй Ю. М. Акціонерний договір: сучасні реалії та тенденції розвитку. Оновлення договірних регулювань приватноправових відносин в Україні: монографія / за заг. ред. А. Б. Гриняка, О. О. Кота, М. Д. Пленок. Київ: НДІ приват. Права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. С. 395-413.
8. Спасибо-Фатєєва І. В. Акціонерні угоди. Право України. 2009. № 12. С. 182-190.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 р. № 1984-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19>.
10. Дорошенко Л. М. Договори в корпоративному праві: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 542 с.
11. Трембіч А. Все втратити і знову розпочати. Юридична практика. 04.08.2022 р. URL: <https://pravo.ua/vse-vtratyty-i-znovu-rozpochaty-bloh-andriia-trembicha-pro-novu-redaktsiiu-zakonu-pro-at>.
12. Бабич Я., Павлинська А. Корпоративні договори в Україні: практика 2020 року та очікувані новели. *Liga Zakon*. 23.12.2020 р. URL: https://biz.ligazakon.net/analytucs/200534_korporativn-dogovori-v-ukran-praktika-2020-roku-ta-ochkuvan-noveli.
13. Майнарович В., Писаренко Д. Де місце іноземному праву в українських корпоратив-

- них договорах. І чому цей аспект досі є каменем спотикання. *MIND*. 10.06.2020 р. URL: <https://mind.ua/openmind/20211850-de-misce-inozemnomu-pravu-v-ukrayinskih-korporativnih-dogovorah>.
14. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016). Rome: International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), 2016. 460 p. URL: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>.
 15. ICC International Court of Arbitration Arbitral Award N9029 UNILEX Abstract (1998). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/660>.
 16. ICC International Court of Arbitration Arbitral Award N10021 UNILEX Abstract (2000). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/832>.
 17. Enerchem Transport Inc. et al vs Nicolas R. Gravino et al. Superior Court, Province of Quebec, District of Montreal N500-05-031756-974 UNILEX Abstract (22.08.2005). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/1546>.
 18. Model Clauses for the Use of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. UNIDROIT. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/upicc-model-clauses>.

References

1. On Joint-Stock Companies: Law of Ukraine dd. 27.07.2022. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20> [in Ukrainian].
2. On Limited Liability and Additional Liability Companies: Law of Ukraine dd. 06.02.2018. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> [in Ukrainian].
3. On the corporate disputes court practice: Resolution of the Supreme Court of Ukraine Plenum dd. 24.10.2008. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08> [in Ukrainian].
4. On the court practice of applying legislation in cases arising from corporate relations: Recommendations of the Higher Economic Court of Ukraine Presidium dd. 28.12.2007. № 04-5/14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07 [in Ukrainian].
5. On international private law: Law of Ukraine dd. 23.06.2005. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> [in Ukrainian].
6. Nikolenko M. O. (2019). Emergence of legal regulation of shareholders' agreements in Ukraine. *Law and Innovations*. № 2. С. 41-47 [in Ukrainian].
7. Zhornokuy Yu. M. (2020). Shareholders' agreements: current realities and development trends. The renovation of contractual regulation of private law relations in Ukraine: monograph / edited by A. B. Gryniak, O. O. Kot, M. D. Pleniuk. Kyiv: National Academy of Law Sciences of Ukraine F. G. Burchak Research Institute of private law and entrepreneurship. P. 395-413 [in Ukrainian].
8. Spasybo-Fatieieva I. V. (2009). Shareholders' Agreements. *Law of Ukraine*. № 12. P. 182-190 [in Ukrainian].
9. On amendments to some legislative acts of Ukraine on shareholders' agreements: Law of Ukraine dd. 23.03.2017. № 1984-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1984-19> [in Ukrainian].
10. Doroshenko L. M. (2023). Contracts in the corporate law: theory and practice issues: monograph. Kyiv: Yurinkom Inter. 542 p. [in Ukrainian].
11. Trembich A. Lose everything and start again. *Legal Practice*. 04.08.2022. URL: <https://pravo.ua/vse-vtratyty-i-znovu-rozpochaty-bloh-andriia-trembicha-pro-novu-redaktsiiu-zakonu-pro-at> [in Ukrainian].
12. Babych Ya., Pavlynska A. Shareholders' agreements in Ukraine: 2020 practice and expected innovations. *Liga Zakon*. 23.12.2020. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/200534_korporativn-dogovori-v-ukran-praktika-2020-roku-ta-ochkuvan-noveli [in Ukrainian].
13. Maynarovych V., Pysarenko D. Where is the place of foreign law in Ukrainian shareholders' agreements. And why this aspect is still a stumbling block. *MIND*. 10.06.2020 р. URL: <https://mind.ua/openmind/20211850-de-misce-inozemnomu-pravu-v-ukrayinskih-korporativnih-dogovorah> [in Ukrainian].
14. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016). Rome: International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), 2016. 460 p. URL: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>.

15. ICC International Court of Arbitration Arbitral Award N9029 UNILEX Abstract (1998). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/660>.
16. ICC International Court of Arbitration Arbitral Award N10021 UNILEX Abstract (2000). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/832>.
17. Enerchem Transport Inc. et al vs Nicolas R. Gravino et al. Superior Court, Province of Quebec, District of Montreal N500-05-031756-974 UNILEX Abstract (22.08.2005). URL: <https://www.unilex.info/principles/case/1546>.
18. Model Clauses for the Use of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. UNIDROIT. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/upicc-model-clauses>.

Стаття надійшла 15.11.2023 р.

A. V. Smitiukh, Dr.Hab. in Law, Professor
Vice-rector for Research, Teaching and International Cooperation
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Administrative and Commercial Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4778-4143

SHAREHOLDERS' AGREEMENTS AND UNIDROIT PRINCIPLES OF INTERNATIONAL COMMERCIAL CONTRACTS

Summary

The article examines the issue of the foreign law as an applicable law of shareholders' agreement at companies established under the laws of Ukraine. The emergence of shareholders' agreement in the legal system of Ukraine, as well as the changes that have taken place during the last decades regarding the possibility of applying foreign law to contractual corporate relations, have been studied. Because of authority of English common law among Ukrainian legal practitioners, there is an attitude among them to choose it as the foreign law that will be applied to shareholders' agreement. At the same time, there are significant differences in the basic principles of common law and continental legal family, which includes the legal system of Ukraine. On the other hand, the law of Ukraine will remain the applicable law for the rest of corporate relations in the relevant companies insofar as it is its *lex societatis* (i.e. everything with except of obligations of the parties to the shareholders' agreement). Taking into account all the above, a conclusion was made to introduce a document equidistant from both legal systems and able to ensure a high quality regulation of general issues of contract law, namely the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, among instruments providing regulation of relations under shareholders' agreement. It is proposed to use one of the standard UNIDROIT clauses in order to determine the hierarchy between the provisions of foreign national law and the UNIDROIT Principles, as well as their correlation with the provisions of the shareholders' agreement itself. It was also concluded that the UNIDROIT Principles might be applied to shareholders' agreement even in the absence of a foreign element to establish a regulation of a contractual relations at the level of the best international standards.

Keywords: shareholders' agreement; corporate legal relations; international private law; applicable law; soft law; a-national law; Principles of international commercial agreements UNIDROIT.